

Izvorni znanstveni članak | Original scientific paper

TUŽBE ZBOG POVREDE OBVEZE U PRAVU EU S POSEBNIM OSVRTOM NA POSTUPKE POKRENUTE PROTIV REPUBLIKE HRVATSKE*[♣]

prof.dr.sc. Tunjica Petrašević

Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Pravni fakultet Osijek

Stjepana Radića 13, Osijek

tpetrase@pravos.hr

* Ovaj rad se temelji na ranijim istraživanjima i objavljenim radovima autora, dopunjeno rezultatima novijih istraživanja. Vidi npr. rad: Duić, D. i Petrašević, T. (2019). Pet godina primjene prava Europske unije – analiza postupaka zbog povrede prava EU pokrenutih protiv Republike Hrvatske i prethodnih pitanja hrvatskih sudova. Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske, X (1), 65-95. <https://doi.org/10.32984/gapzh.10.1.4> U spomenutom radu se analizira iskustva prvih pet godina članstva RH u EU pri čemu se analiziraju prethodna pitanja nacionalnih sudova i postupci protiv RH zbog povrede prava EU. U ovom radu će se fokus staviti isključivo na postupke zbog povrede obveze u pravu EU pokrenute do kraja 2025. godine.

[♣] Ovo istraživanje financira Europska unija – NextGenerationEU: *Implementacijski i provedbeni izazovi europskog prava na odabrane institute u hrvatskom pravnom sustavu* (IPIE), šifra projekta: 581-UNIOS-88. Izneseni stavovi i mišljenja samo su autorova i ne odražavaju nužno službena stajališta Europske unije ili Europske komisije. Ni Europska unija ni Europska komisija ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Sažetak:

Zakonodavni postupak u Europskoj uniji (dalje: EU) je centraliziran, u rukama Europskog parlamenta i Vijeća EU kao dva suzakonodavca, dok se pravo EU primjenjuje decentralizirano. Primjena prava EU je obveza država članica, koje su obvezne pravovremeno, potpuno i ispravno primjenjivati pravo Europske unije. To je prije svega zadaća nacionalnih sudova i upravnih tijela u najširem smislu riječi. Europska komisija (dalje: Komisija ili EK) kao "čuvarica Ugovora" redovito prati da li države članice poštuju pravo EU o čemu donosi izvješće u formi tzv. paketa o povredama i predlaže pravne radnje protiv država članica koje postupaju protivno pravo EU. Postupak protiv države članice koja krši pravo EU može pokrenuti Europska komisija (čl. 258 UFEU) ili druga država članica (čl. 259 UFEU). Države članice tek iznimno podnose tužbe jedna protiv druge, u pravilu to čini Komisija. Postupak se pokreće pred Sudom EU koji odlučuje krši li neka država članica obveze utemeljene u pravu EU. Ukoliko Sud EU utvrdi da povreda postoji, može izreći vrlo visoke novčane sankcije.

Republika Hrvatska (dalje: RH) punopravna je članica Europske unije od 1. srpnja 2013. godine. Prvo desetljeće primjene prava EU u RH zaslužuje znanstvenu analizu uspješnosti i izazova s kojima smo se susreli. Iskustva RH mogu itekako pomoći susjednim zemljama koje su na putu u članstvo kako bi se što bolje pripremile i svladale eventualne prepreke pred kojima će se i same zateći. Rad će biti strukturiran u četiri poglavlja. U prvom dijelu se daju uvodne napomene o temi radi i ciljevima istraživanja. U drugom dijelu rada će se opisati sam postupak zbog povrede prava EU koji ima svoje dvije faze: predsudsku i sudsku. U trećem, središnjem dijelu rada će se dati jedna sveobuhvatna analiza svih postupaka pokrenutih protiv RH zbog povrede prava EU do kraja 2025. godine. U četvrtom dijelu se izvode određeni zaključci i daju prijedlozi kako unaprijediti primjenu prava EU kako bi se izbjegli postupci zbog povrede ili barem njihov broj sveo na minimum.

Ključne riječi: *Europska unija, implementacija, postupak zbog povrede prava EU, Sud EU*

Summary:

The European Union's (hereinafter: EU) legislative framework is characterized by a high degree of centralization at the normative level, with the European Parliament and the Council of the European Union acting as co-legislators. By contrast, the application and enforcement of EU law are fundamentally decentralized. Responsibility for the timely, complete, and correct implementation of EU legal norms rests with the Member States and is exercised primarily through national courts and administrative authorities in the broadest sense. Compliance with these obligations is subject to systematic supervision by the European Commission (hereinafter: Commission or EC), acting in its role as the "guardian of the Treaties." Where shortcomings are identified, the Commission issues infringement packages and, where necessary, initiates proceedings against non-compliant Member States. Infringement proceedings may be brought either by the Commission under Article 258 TFEU or, more exceptionally, by a Member State against another Member State pursuant to Article 259 TFEU. In practice, the enforcement mechanism is overwhelmingly driven by the Commission. The Court of Justice of the European Union, which determines whether a Member State has failed to fulfil its obligations under EU law and, in cases of persistent non-compliance, may impose substantial financial penalties, adjudicates such proceedings. The Republic of Croatia (hereinafter: RC) has been a full member of the European Union since 1 July 2013. The first decade of EU law application in Croatia therefore provides a valuable basis for scholarly assessment, both in terms of achievements and of the structural and practical challenges encountered. The Croatian experience is also of particular relevance for neighboring states in the process of EU accession, as it offers important lessons for anticipating and addressing potential difficulties in the implementation of EU law. This paper is structured in four parts. The first part sets out the introductory framework, research objectives, and methodology. The second part examines the infringement procedure as such, with particular emphasis on its pre-litigation and judicial phases. The third and central part offers a comprehensive analysis of all infringement proceedings initiated against the Republic of Croatia up to the end of 2025. The final part formulates conclusions and proposes measures aimed at improving national compliance with EU law, with a view to preventing infringement proceedings or, at a minimum, significantly reducing their frequency.

Key Words: *European Union, implementation, infringement procedure, Court of Justice of the EU*

1. UVOD

Zakonodavni postupak u Europskoj uniji je centraliziran, u rukama Europskog parlamenta i Vijeća EU kao dva suzakonodavca. Nasuprot tome, pravo EU se primjenjuje decentralizirano, od strane nacionalnih sudova i upravnih tijela u najširem smislu riječi. (Petrašević, 2014:15). Primjena prava EU je dakle obveza država članica, koje su dužne pravovremeno, potpuno i ispravno primjenjivati pravo Europske unije. Ta obveza proizlazi iz tzv. klauzule ili načela lojalnosti (Josipović, 2005:29-44) propisane u čl. 4 st. 3 UEU koji glasi:

Na temelju načela lojalne suradnje i uz puno uzajamno poštovanje, Unija i države članice međusobno si pomažu pri obavljanju zadaća koje proizlaze iz Ugovorâ.

Države članice poduzimaju sve odgovarajuće mjere, opće ili posebne, kako bi osigurale ispunjavanje obveza koje proizlaze iz Ugovorâ ili akata institucija Unije.

Države članice olakšavaju ostvarivanje zadaća Unije i suzdržavaju se od svake mjere koja bi mogla ugroziti postizanje ciljeva Unije.

Kada govorimo o ulozi nacionalnih sudova u pravnom poretku Europske unije, Sud EU je u ranoj fazi europske integracije utvrdio da su nacionalni sudovi primarno zaduženi za zaštitu prava pojedinaca koja su im izravno zajamčena pravom Europske unije. Nacionalni sudovi obvezni su primijeniti normu europskog prava kada ona ima izravni učinak, a nacionalni sudac dužan je ne primijeniti nacionalno pravo ako je ono u suprotnosti s europskim pravom, u skladu s načelom nadređenosti. Također, nacionalne norme treba tumačiti u skladu s pravom Europske unije, primjenjujući načelo usklađene interpretacije. (Petrašević, 2014:15, Petrašević i Duić, 2019:66-67 i Claes; 2006:3) Slijedom toga, nacionalni sudovi djeluju i kao europski sudovi te snose primarnu odgovornost za pravilnu primjenu europskog prava. (Ćapeta, 2002., Petrašević, 2014:75) Europska komisija (dalje: Komisija) kao "čuvarica Ugovora"³⁶⁸ redovito prati da li države članice

³⁶⁸ Izraz „čuvarica Ugovora” je neformalni, ali široko uobičajen opis pravne uloge Europske komisije. Ne postoji jedan jasno utvrđen autor ili točno utvrđen trenutak prvog pojavljivanja fraze „Komisija kao čuvarica Ugovora”. Više na: https://commission.europa.eu/about/role/law_en, pristup 30. siječnja 2026.

poštuju pravo EU o čemu donosi izvješće u formi tzv. paketa o povredama³⁶⁹ i predlaže pravne radnje protiv država članica koje postupaju protivno pravo EU. Postupak protiv države članice koja krši pravo EU može pokrenuti Europska komisija (čl. 258 UFEU) ili druga država članica (čl. 259 UFEU). Države članice tek iznimno podnose tužbe jedna protiv druge, u pravilu to čini Komisija. Postupak se pokreće pred Sudom EU, konkretno pred Sudom, koji odlučuje krši li neka država članica obveze utemeljene u pravu EU.³⁷⁰ Ukoliko Sud EU utvrdi da povreda postoji, može izreći vrlo visoke novčane sankcije. Ovaj postupak će detaljnije biti opisan u drugom poglavlju. Republika Hrvatska (dalje: RH) punopravna je članica Europske unije od 1. srpnja 2013. godine. Prvo desetljeće primjene prava EU u RH zaslužuje znanstvenu analizu uspješnosti i izazova s kojima smo se susreli. Iskustva RH mogu itekako pomoći susjednim zemljama koje su na putu u članstvo kako bi se što bolje pripremile i svladale brže i jednostavnije eventualne prepreke pred kojima će se i same zateći. Tema postupka zbog povrede prava Europske unije nedovoljno je istražena u Republici Hrvatskoj, što opravdava znanstvenu relevantnost izrade ovog rada. Intencija ovog istraživanja nije iscrpno opisivanje samog postupka zbog povrede, već fokusiranje na postupke pokrenute protiv Republike Hrvatske. Glavni cilj rada jest pružiti uvid i analitički okvir koji može pridonijeti unapređenju primjene prava Unije u RH u nadolazećem razdoblju. U istraživanje se polazi od sljedeće dvije hipoteze: 1.) U drugom petogodišnjem razdoblju članstva RH u EU primijećeno je unapređenje primjene prava Unije, što se ogleda u smanjenju broja postupaka pokrenutih zbog povrede prava EU u usporedbi s prvim petogodišnjim razdobljem. 2.) Prvih pet godina članstva RH predstavljalo je razdoblje prilagodbe na pravni okvir EU-a. Kako bi se potvrdile ili opovrgnule početne hipoteze, potrebno je odgovoriti na nekoliko ključnih istraživačkih pitanja. Prvo, koliki je ukupni broj povreda prava Unije koje je počinila Republika Hrvatska u promatranom razdoblju, pri čemu će se posebno usporediti prvih pet godina članstva s drugim petogodišnjim razdobljem? Drugo, koje su najčešće vrste povreda prava Unije? Treće, u kojim su područjima prava Unije povrede najzastupljenije? Konačno, koliko je postupaka, u konačnici, pokrenuto pred Sudom Europske unije, s obzirom na to da se značajan dio povreda otkloni tijekom predsudske

³⁶⁹ Dostupni na: <https://ec.europa.eu/implementing-eu-law/search-infringement-decisions/?langCode=EN>, pristup 9. veljače 2026.

³⁷⁰ Sud EU se kao institucija Europske unije sastoji od dva suda: Sud i Opći sud. Više o sastavu i nadležnosti suda vidi: Petrašević, 2016:21-30).

faze postupka? Rad će biti strukturiran u četiri dijela. U prvom dijelu se daju uvodne napomene o temi radi i ciljevima istraživanja. U drugom dijelu rada će se opisati sam postupak zbog povrede prava EU koji ima svoje dvije faze: preudsudsku i sudsku. U trećem, središnjem dijelu rada će se dati jedna sveobuhvatna analiza svih postupaka pokrenutih protiv RH zbog povrede prava EU do kraja 2025. godine. U četvrtom dijelu se izvode određeni zaključci i daju prijedlozi kako dodatno unaprijediti primjenu prava EU kako bi se izbjegli postupci zbog povrede ili njihov broj barem sveo na minimum.

2. POSTUPAK ZBOG POVREDE OBVEZE U PRAVU EU

Predmetnim postupkom zbog povrede obveze u pravu EU (*engl. infringement procedure*), Sud EU ostvaruje nadzor nad usklađenošću postupanja država članica s pravom Europske unije. Riječ je o **jedinom pravnom mehanizmu** kojim se osigurava **izravan sudski nadzor nacionalnog zakonodavstva država članica**, dok se u svim ostalim situacijama kontrola primjene prava Unije provodi posredno, putem nacionalnih sudova. (Petrašević, 2016:31; Petrašević i Duić, 2019:67) U nastavku rada analiziraju se temeljna obilježja navedenog postupka, uključujući pitanje aktivne i pasivne procesne legitimacije, razloge pokretanja postupka, krug subjekata čije postupanje može predstavljati povredu prava Unije i dovesti u konačnici do odgovornosti države članice, kao i pojedine faze postupka te vrste sankcija koje Sud EU može izreći.³⁷¹ Tužbu zbog povrede prava Europske unije mogu pokrenuti Europska komisija sukladno članku 258. UFEU-a ili država članica protiv druge države članice temeljem članka 259. UFEU-a, pri čemu je pasivno legitimirana uvijek država članica Europske unije. (Petrašević i Dadić, 2013:80, 91) Iako je Ugovorima izričito predviđena mogućnost međudržavnih tužbi, praksa pokazuje da su takvi postupci iznimno rijetki. Pokretanje postupka protiv druge države članice moglo bi se percipirati kao narušavanje međudržavnih odnosa i političke kohezije unutar EU. (Petrašević. 2016:31). Premda su takve tužbe uistinu rijetkost, Slovenija je pred Sudom 2018. godine tužila Republiku Hrvatsku zbog graničnog spora u Piranskom zaljevu. (Slovenija v. Hrvatske, C-457/18, ECLI:EU:C:2020:65;

³⁷¹ Ovo poglavlje se sadržajno temelji na poglavlju u knjizi autora. Vidi: Petrašević, T., Postupci pred Sudom EU // Procesno-pravni aspekti prava EU/ Petrašević, T., Vuletić. I. (ur.), Osijek, 2016. str. 21-65.

Marteljan, 2019:244-245). Slovenija je samostalno podnijela tužbu, budući da Europska komisija nije odlučila podnijeti tužbu protiv Hrvatske nakon što je prethodno provela administrativni predsudski postupak. Komisija nije čak izdala niti obrazloženo mišljenje. (C-457/18, par. 40). Sud se presudom Velikog vijeća³⁷² od 31. siječnja 2020. godine ogласio nenadležnim i odbio tužbu Slovenije jer se predmet spora odnosi na tumačenje i primjenu međunarodnog prava o granici, a ne na primjenu prava Unije. Sud je pozvao obje strane da riješe spor bilateralno prema međunarodnom pravu u duhu lojalne suradnje. (C-457/18, par. 108, 109)

Članak 258. UFEU-a propisuje da se postupak zbog povrede obveza može pokrenuti protiv države članice koja „nije ispunila neku obvezu na temelju Ugovorâ“. Pojam „povreda Ugovorâ“ ne odnosi se isključivo na povredu osnivačkih ugovora, već obuhvaća svaku povredu prava EU-a utemeljenog na njima, uključujući sekundarno pravo, međunarodne ugovore koji obvezuju Uniju, opća načela prava te odluke Suda Europske unije. (Lenaerts, Maselis, Gutman, 2014, 162). Povreda može nastati aktivnim postupanjem (radnjom) ili propustom, bilo kroz pravni propust, poput neimplementacije direktive, bilo kroz administrativnu praksu suprotnu pravu Unije. (Petrašević, 2013:89-90; Petrašević, 2016:31) Kako navodi Prete, ne postoji *de minimis* pravilo u pogledu povreda koje se mogu utvrditi i sama činjenica nepoštovanja obveze propisane pravilom EU-a dovoljna je da predstavlja povredu, a činjenica da takvo nepoštovanje u praksi nije imalo štetne posljedice nije relevantna. (Prete, 2023:1011) Svaka povreda je dakle bitna i može sa sobom povući odgovornost države članice za povredu prava EU. Ipak, fokus Komisije je na tzv. sustavne povrede prava EU, kao vrstu povrede kojoj bi se trebao dati prioritet u postupanju. (Prete, 2023:1012) Tako se u Komunikaciji Komisije iz 2016. godine "Pravo EU-a: boljom primjenom do boljih rezultata" kao posebno važnim ističu povrede: nepoštovanje presuda Suda EU i neusklađenost nacionalnog zakonodavstva s pravom EU. S obzirom na diskrecijsku ovlast koju Komisija ima pri odlučivanju o tome koje će predmete pokrenuti, ona će ispitati utjecaj povrede na ostvarenje važnih ciljeva politika EU-a, primjerice kada može postojati sustavni učinak koji nadilazi jednu državu članicu. (EK: Komunikacija, 2016:10; Prete, 2023:1012, Carević, 2021:279) U Komunikaciji Komisije iz 2022. godine "Provedba prava EU-a za Europu koja donosi rezultate" se navodi da Komisija nastavlja provoditi strateški pristup, ciljeve i prioritete koje je postavila u

³⁷² Veliko vijeće odlučuje u posebno važnim i složenim predmetima.

Komunikaciji iz 2016. godine. Strateški pristup znači da se postupci zbog povreda rijetko usmjeravaju na pojedinačne slučajeve, već se uglavnom odnose na sustavna i strukturna pitanja koja utječu na veliki broj osoba ili poduzeća u određenoj državi članici ili diljem Unije. Individualni slučajevi koji ne pokazuju šire sustavne probleme upućuju se na nacionalne mehanizme zaštite prava. (EK: Komunikacija, 2022:20; Prete, 2023:1013; Chalmers, Davies, i Monti, 2019:358-359, Carević, 2021:280) Pojam „država članica“ ima vrlo široko značenje, uključujući sve grane vlasti – zakonodavnu, izvršnu i sudsku – te sve razine vlasti, od središnje (parlament, vlada i dr.) preko regionalne do lokalne, a obuhvaća i privatne subjekte koji djeluju pod nadzorom ili kontrolom države, što je potvrđeno u presudi Foster v. British Gas. (A. Foster and others v British Gas plc., C-188/89 EU:C:1990:313) (Lenaerts, Maselis, Gutman, 2014:184-185; Gordon i Moffatt, 2010:162-163) Nameće se pitanje kako će Europska komisija saznati za povredu? Komisija o mogućim povredama prava EU-a od strane država članica saznaje iz različitih izvora. Najčešći izvor su individualne pritužbe građana, podnesene putem službenog obrasca dostupnog na web-stranici Komisije, medijski izvještaji, objave u nacionalnim službenim glasnicima (npr. u RH provjerom je li u Narodnim novinama objavljen propis kojim se implementira određena direktiva), vlastite kontrole i inspekcije, peticije te drugi relevantni izvori. (Petrašević, 2016:32). Postupak protiv države članice se odvija u dvije faze: predsudskoj i sudskoj. U nastavku će se ukratko pojasniti svaka od navedenih faza. Prije podnošenja formalne tužbe Sudu Europske unije, Europska komisija nastoji spor riješiti mirnim putem, odnosno provođenjem bilateralnog dijaloga s Vladom dotične države članice. Poštivanje propisanih procesnih pretpostavki predstavlja nužan uvjet za pokretanje postupka zbog povrede prava Unije. (Petrašević, 2016:32) Predsudska faza tog postupka strukturirana je u dvije zasebne etape: neformalnu i formalnu. U okviru neformalne etape predsudskog postupka Komisija iznosi svoje pravno stajalište (*engl. view*) o postojanju moguće povrede prava Unije. Državi članici pritom se pruža mogućnost prihvatanja iznesenog stajališta ili pak iznošenja argumenata kojima nastoji osporiti tvrdnju o povredi, s ciljem otklanjanja spora i izbjegavanja pokretanja sudskog postupka pred Sudom EU. (Petrašević, 2016:32) Formalna faza predsudskog postupka započinje upućivanjem tzv. pisma opomene (*engl. letter of formal notice*) od strane Europske komisije, kojim se utvrđuje postojanje navodne povrede prava Unije te se dotičnoj državi članici ostavlja rok za očitovanje, koji u pravilu iznosi dva mjeseca. (Petrašević, 2013:84) Ukoliko navedeni rok protekne bez odgovarajućeg odgovora ili bez

otklanjanja utvrđene povrede, Komisija izdaje obrazloženo mišljenje (*engl. reasoned opinion*), u kojem se precizno i detaljno identificira povreda prava Unije te se državi članici određuje krajnji rok za njezino otklanjanje. (Petrašević, 2013:85) Po isteku tog roka, Komisija stječe diskrecijsku ovlast pokrenuti postupak zbog povrede obveza pred Sudom EU. Osobito je važno naglasiti da činjenični i pravni navodi sadržani u obrazloženom mišljenju obvezuju Komisiju u daljnjem tijeku postupka pred Sudom. Protiv obrazloženog mišljenja Komisije ne postoji pravni lijek, niti se može zahtijevati njegovo poništenje putem tužbe za poništenje akata Unije. (Petrašević, 2016:33) U predsudskoj fazi postupka Komisija raspolaže širokom, praktično neograničenom diskrecijom. (Craig i De Burca, 2015:436-438). Pokretanje postupka protiv države članice može se stoga smatrati izrazom političke prosudbe Komisije. Čak i u situacijama u kojima postoji povreda prava Unije te je Komisija u njezino postojanje uvjerena, ona nije obvezna pokrenuti postupak pred Sudom Europske unije. Protiv Komisije se, slijedom navedenoga, ne može podnijeti tužba zbog propuštanja postupanja (*engl. action for failure to act*) zbog toga što nije pokrenula postupak protiv države članice. Nadalje, Komisija zadržava ovlast obustaviti ili okončati postupak u bilo kojoj njegovoj fazi. Takav opseg diskrecije otvara pitanje opravdanosti i mogućih razloga zbog kojih je Komisiji povjerena tako široka sloboda odlučivanja u predsudskom stadiju postupka. (Petrašević, 2016:33).

Po isteku roka određenog u obrazloženom mišljenju, Europska komisija može, ali nije obvezna, pokrenuti postupak pred Sudom EU. Izdavanje obrazloženog mišljenja predstavlja nužan procesni preduvjet za podnošenje tužbe Sudu te ujedno determinira opseg sudskog ispitivanja navodne povrede, što znači da Sud ne može odlučivati *ultra petita*, odnosno izvan granica zahtjeva koje je postavila Komisija. Teret dokazivanja postojanja povrede leži na Komisiji. (Petrašević, 2016:33) Nakon što Sud Europske unije razmotri argumente obiju stranaka u postupku, donosi odluku u obliku presude. Sud može utvrditi postojanje povrede prava Unije, utvrditi da do povrede nije došlo ili odbaciti tužbu kao nedopuštenu ili neosnovanu. Presuda Suda ima deklaratorni karakter; međutim, njezinim donošenjem nastaje obveza države članice da poduzme sve potrebne mjere radi usklađivanja s utvrđenjima Suda. (Petrašević, 2016:34) Sud pritom nije ovlašten odrediti konkretan rok za izvršenje presude, već nalaže da se usklađivanje provede u što kraćem roku, odnosno što je prije moguće (*engl. as soon as possible*). U slučaju da se država članica ne uskladi s presudom Suda, Komisija može pokrenuti tzv. ponovljeni postupak zbog neizvršenja presude. U

okviru tog postupka Sud, od stupanja na snagu Ugovora o Europskoj uniji (dalje: UEU, 1993.), raspolaže ovlašću izricanja financijskih sankcija državi članici zbog nepoštivanja presude. Iako je ta ovlast uvedena Ugovorom iz Maastrichta, Sud ju je prvi put primijenio tek 2000. godine u predmetu C-387/97, Komisija protiv Grčke. (Petrašević, 2016:34) U slučaju da Sud EU utvrdi kako država članica nije izvršila obveze proizašle iz prethodne presude, Sud može, dosuditi državi članici paušalni iznos i/ili novčanu kaznu. (čl. 260/2 UFEU).³⁷³ Ove mjere mogu se izreći kumulativno, s ciljem osiguranja usklađivanja države s odlukom Suda. (Petrašević, 2016:37) Sankcije dosuđene protiv države članice moraju biti prikladne okolnostima konkretnog slučaja i proporcionalne ozbiljnosti povrede, uzimajući u obzir i financijske mogućnosti države za izvršenje dosuđene novčane obveze. (čl. 260/3 UFEU). Iako Komisija može iznijeti prijedloge ili sugestije u vezi s visinom sankcija, one nisu obvezujuće za Sud, jer određivanje iznosa i vrste sankcije u isključivoj je nadležnosti Suda te predstavlja rezultat samostalnog procesa sudske prosudbe.³⁷⁴ (Petrašević i Dadić, 2013:94; Petrašević, 2016:38). Značajan udio postupaka zbog povrede prava Unije protiv država članica pokreće se na temelju prigovora koje građani upućuju Europskoj komisiji. Pojedinaac, međutim, ne raspolaže aktivnom procesnom legitimacijom za izravno pokretanje postupka protiv države članice pred Sudom EU, već ima mogućnost podnošenja prijave Komisiji radi ukazivanja na navodnu povredu prava Unije. Prigovore Komisiji mogu podnositi fizičke i pravne osobe, i to putem za to predviđenog obrasca³⁷⁵, ali i u bilo kojem drugom obliku, poput elektroničke pošte ili pisanog podneska. Pritom podnositelji prigovora nemaju procesni položaj stranke u predsudskoj fazi postupka, niti raspolažu pravom uvida u tijek postupka ili utjecaja na odluku Komisije o njegovu pokretanju. (T-191/99, Petrie, par. 64). Tek u trenutku kada predmet bude iznesen pred Sud EU, postupak poprima javni karakter. (Petrašević, 2016:35)

³⁷³ Nakon odluke u predmetu C-304/02, Komisija protiv Francuske, Komisija je donijela Komunikaciju (SEC(2005) 1658) u kojoj navodi da će ubuduće tražiti paralelno izricanje obje vrste kazne – i fiksne svote, i kazne u obliku periodične naknade (penal).

³⁷⁴ Komisija je donijela Komunikaciju (SEC(2010) 923/3) kako bi osigurala dosljednu i transparentnu primjenu članka 260 UFEU, pružajući smjernice za izračun kazni u slučajevima nepoštivanja presuda Suda EU od strane država članica, čime se povećava pravna sigurnost i učinkovitost provedbe prava EU.

³⁷⁵ Obrazac dostupan na <https://ec.europa.eu/law/application-eu-law/report-breach/hr/check-your-criteria>, pristup 9.2.2026.

Jedna od najčešćih povreda je neimplementacija direktiva u zadanim rokovima, stoga će se u nastavku objasniti direktive kao specifična vrsta zakonodavnih akata u EU. Za razliku od uredbi koje su akti opće i izravne primjene i obvezuju države članice od trenutka njihova donošenja odnosno objave u službenom glasilu EU – Službenom listu, direktive je potrebno implementirati u nacionalno zakonodavstvo.³⁷⁶ Postoji rok za implementaciju direktive, razdoblje u kojem države članice trebaju poduzeti sve mjere da direktivu preuzmu u nacionalno zakonodavstvo. Kada EU želi unificirati zakonska rješenja u svim državama članicama, tada će donijeti uredbu kao akt opće primjene. Kada pak želi samo harmonizirati pravne poretke i stvoriti slična ali ne nužno istovjetna rješenja u svim državama članicama, tada će donijeti direktivu koja zahtjeva ostvarenje istog cilja ali ostavlja više slobode (diskrecije) državama članicama. Određena doza diskrecije država članica ne umanjuje njihovu pravnu snagu. Nadalje, direktive u pravilu nemaju izravne učinke već ih proizvode posredstvom nacionalnog zakonodavstva. S ciljem osiguranja učinkovite zaštite prava pojedinaca u državama članicama koje nisu pravilno implementirale direktivu, Sud EU je ustvrdio doktrinu izravnog učinka direktiva. Dakle, tek istekom roka za implementaciju, direktiva može imati izravni učinak i to samo vertikalni na način da pojedinac može nešto zahtijevati od države ali ne i obrnuto. Isključeni su horizontalni pravni učinci direktiva.³⁷⁷ (Rodin i Čapeta, 2018:91-96; Rodin i Čapeta, 2008:57-58; Craig i De Burca, 2015:200-209) Sud EU je odbio priznati izravni horizontalni učinak direktiva, no istodobno ističe da u situaciji u kojoj je država imala obvezu provesti direktivu, a to nije učinila u propisanom roku, pojedinac se ne može izravno pozivati na neprovedenu direktivu, ali može zahtijevati naknadu štete od države zbog povrede prava Unije kako je to utvrđeno u predmetu Francovich. (Faccini Dori, C-91/92, ECLI:EU:C:1994:292, t. 24, 27 i Francovich C-6/90, ECLI:EU:C:1991:428). Zaključno, u slučaju kada država članica ne implementira direktivu pravodobno, ispravno i u cijelosti, njezine odredbe mogu proizvesti izravni učinak, ali isključivo vertikalni, tako da se pojedinac može pozvati na prava koja mu direktiva priznaje protiv države, dok je suprotno isključeno. U situacijama horizontalnih pravnih odnosa izravni učinak direktive nije dopušten, no pojedinac može zahtijevati naknadu štete od države zbog

³⁷⁶ Koriste se još i termini transponiranje ili prenošenje direktiva u nacionalno pravo.

³⁷⁷ Pravne odnose možemo prikazati kao vertikalne i horizontalne. Vertikalni pravni odnos je odnos između države i pojedinaca, a horizontalni između pojedinaca međusobno. Pod pojmom pojedinci podrazumijevamo fizičke ali i pravne osobe.

propusta u provedbi direktive. Neovisno o navedenom, Europska komisija ili druga država članica mogu pokrenuti postupak zbog povrede prava Unije pred Sudom EU, konkretno Sudom, zbog neispunjenja obveze pravodobne provedbe direktive. U nastavku se analiziraju postupci zbog povrede prava EU pokrenuti protiv Republike Hrvatske.

3. ANALIZA POSTUPAKA POKRENUTIH PROTIV REPUBLIKE HRVATSKE

Premda će se u radu analizirati svi postupci pokrenuti protiv RH do kraja 2025. godine, zanimljivo je analizirati i potom usporediti prvih pet godina članstva u EU (razdoblje od 1. srpnja 2013. do kraja 2018.) naspram drugih pet godina (razdoblje od 1. siječnja 2019. do kraja 2023.), kao referentno razdoblje za praćenje napretka u primjeni prava EU. Autor ovog teksta je u jednom od svojih ranije objavljenih radova iz 2019. godine analizirao prvih pet godina primjene prava EU u RH s naglaskom na postupke pokrenute protiv RH, zaključno do 31. srpnja 2018. godine, dakle punih pet godina članstva. (Petrašević i Duić, 2019.). U ovom radu će se koristiti djelomično rezultati iz prethodno navedenog rada, dopunjeni rezultatima novijih istraživanja. (npr. Benčić, 2025.) Radi lakšeg praćenja i bolje preglednosti podataka u ovom radu će prvo razdoblje obuhvatiti postupke pokrenute od 1. srpnja 2013. do kraja 2018., u naravi prvih pet i pol godina članstva u EU. Iz toga razloga u analizi prvog petogodišnjeg razdoblja članstva RH u EU koja slijedi postoji određeni otklon u podacima u odnosu na analizu iz 2019. godine. Komisija godišnje osam do deset puta objavljuje pakete odluka o povredama prava, razvrstane po politikama EU-a i vrstama postupaka: službene opomene, obrazložena mišljenja, upućivanje predmeta Sudu EU-a i zaključci. (Benčić, 2025:1) Komisija također vodi objedinjeni tzv. registar odluka o povredama (dalje: Registar)³⁷⁸ koji je javno dostupan i omogućava uvid u sve postupke koji su pokrenuti protiv neke od država članica. Analiza koja slijedi, temelji se na podacima koje smo crpili iz registra. Podsjetimo da prije podnošenja tužbe Sudu EU, Komisija pokušava riješiti spor mirnim putem kroz bilateralni dijalog s Vladom države članice protiv koje se namjerava pokrenuti postupak. Predsudski postupak ima neformalnu fazu, u kojoj se iznosi stajalište Komisije o mogućoj povredi

³⁷⁸ Dostupan na <https://ec.europa.eu/implementing-eu-law/search-infringement-decisions/?langCode=HR>, pristup 30. siječnja 2026.

prava EU, i formalnu fazu, koja počinje pismom opomene – tzv. službenom opomenom. Ako država ne reagira, Komisija izdaje obrazloženo mišljenje i tek ako država ne otkloni povredu, može pokrenuti postupak pred Sudom EU. (Petrašević, 2016:32-33) Za potrebe ovog rada će se analizirati broj izdanih službenih opomena i obrazloženih mišljenja te broj predmeta upućenih Sudu EU na postupanje. Europska komisija je do kraja 2025. godine izdala ukupno 272 službene opomene Vladi RH, od čega 118 u prvom petogodišnjem razdoblju, njih 125 u drugom petogodišnjem razdoblju te njih još 29 od 1. siječnja 2024. do kraja 2025. godine. U 6 predmeta je Komisija uputila tzv. dodatnu službenu opomenu, ponovni formalni poziv državi članici da ispravi povredu prava EU prije nego Komisija pokrene daljnje pravne korake.

Predmeti su u registru odluka o povredama svrstani u četiri uobičajene kategorije povreda:

1. nepriopćavanje mjera za prenošenje direktiva
2. nepravilna primjena direktiva,
3. nepravilno prenošenje direktiva te
4. nepravilna primjena uredbi, Ugovorâ i odluka.

Radi bolje preglednosti, službene opomene biti će prikazane tablično, prema razdobljima i vrstama povreda.

Tablica 1: Službene opomene Europske komisije izdana Republici Hrvatskoj od 2013. do 2025.

Vrsta povrede	Razdoblje			Broj službenih opomena / postotak (%)
	2013.-2018.	2018-2023.	2023.-2025.	
1. nepriopćavanje mjera za prenošenje direktiva	101	60	14	175 (64,34)
2. nepravilna primjena direktiva	14	12	4	30 (11,03)
3. nepravilno prenošenje direktiva	10	29	2	41 (15,07)
4. nepravilna primjena uredbi, Ugovora i odluka	12	11	3	26 (9,56)
Ukupno	118	125	29	272

Nakon izdane 272 službene opomene koje su prvi procesni korak, Komisija je izdala Republici Hrvatskoj ukupno 84 obrazložena mišljenja, od čega njih 34 u prvih pet godina članstva, 39 u sljedećih pet godina, a dodatnih 11 do kraja 2025. godine.

Radi veće preglednosti, obrazložena mišljenja bit će prikazana tablično, prema razdobljima i vrstama povreda.

Tablica 2: Obrazložena mišljenja Europske komisije izdana Republici Hrvatskoj od 2013. do 2025.

Vrsta povrede	Razdoblje			Broj obrazloženih mišljenja / postotak (%)
	2013.-2018.	2018.-2023.	2023.-2025.	
5. nepriopćavanje mjera za prenošenje direktiva	18	17	4	41 (48,81)
6. nepravilna primjena direktiva	6	5	1	12 (14,28)
7. nepravilno prenošenje direktiva	6	9	4	19 (22,61)
8. nepravilna primjena uredaba, Ugovorâ i odluka	2	8	2	12 (14,28)
Ukupno	34	39	11	84

U samo dvije situacije je Komisija izdala tzv. dodatno obrazloženo mišljenje (INFR(2015)4060 i INFR(2021)0249).

Izdavanje obrazloženog mišljenja predstavlja procesnu pretpostavku za upućivanje predmeta Sudu. Od ukupno mogućih 84 sudska postupka protiv Republike Hrvatske, samo je njih 13 u konačnici upućeno Sudu na odlučivanje, pri čemu je devet predmeta pokrenuto u razdoblju od 2013. do 2018., a pet u razdoblju od 2018. do 2023. godine. Prema dostupnim podacima, od 1. siječnja 2024. do danas nije zaprimljen nijedan novi predmet pred Sudom EU.

Od ukupno 13 predmeta upućenih Sudu³⁷⁹, samo njih 5 je bilo u postupku pred Sudom (C-381/17, C-415/17, C-250/18, C-391/18 i C-315/13). Od tih pet, dva su predmeta i dalje aktivna (C-250/18 i C-315/23), no u naravi je riječ o istoj pravnoj stvari. Naime, Komisija je u predmetu C-315/23 ponovno pokrenula postupak protiv RH jer presuda iz 2019. godine u predmetu C-

³⁷⁹ U naravi je 14 predmeta protiv RH pred Sudom ali jedan od njih temeljem tužbe Slovenije protiv RH. Radi se o predmetu: C-457/18, Slovenija protiv Republike Hrvatske, ECLI:EU:C:2020:65.

250/18, koja se odnosi na nezakonito odlagalište otpada u Biljanama Donjim, nije u potpunosti provedena. Kroz tekst rada pojavljuje se podatak o broju predmeta upućenih Sudu EU, koji je manji od broja predmeta okončanih pravomoćnom sudskom odlukom ili koji su još uvijek u tijeku. To zahtijeva pojašnjenje. Broj predmeta dodjeljuje Tajništvo Suda, automatski i kronološkim redoslijedom prema datumu zaprimanja (Poslovnik, čl. 21). Poslovnik predviđa brisanje predmeta iz registra (upisnika predmeta) u slučaju da se stranke nagode ili ako tužitelj, u ovom slučaju Europska komisija, povuče tužbu (Poslovnik, čl. 147–148). U takvim situacijama Sud donosi rješenje, a ne presudu, kojim naređuje brisanje predmeta iz upisnika. Ovo objašnjava zašto je ukupan broj predmeta upućenih Sudu znatno veći od broja predmeta okončanih sudskom odlukom. Konkretno, u 9 od ukupno 13 predmeta protiv Hrvatske došlo je do nagodbe ili povlačenja tužbe od strane Komisije. Niti u jednom predmetu Komisija nije tražila privremenu mjeru od Suda do okončanja sudskog postupka. Prema raspoloživim podacima, protiv RH je zaključeno i riješeno ukupno 228 predmeta od ukupno 272 koliko je izdano službenih opomena. U naravi su neriješena (aktivna) 44 predmeta ali u različitim procesnim fazama, od službene opomene preko obrazloženog mišljenja do predmeta pred Sudom. Da bi mogli odgovoriti na sva istraživačka pitanja iz uvodnog dijela rada, potrebno je još provesti analizu u kojim su područjima prava Unije povrede najzastupljenije. U Registru su povrede razvrstane u ukupno 39 područja prava odnosno politika EU. RH ima detektirane povrede u 15 područja. Tako, primjerice radi, RH nema niti jednu povredu u području obrambene industrije; obrazovanja, mladih, sporta i kulture; poljoprivrede i ruralnog razvoja; proračuna; regionalne i urbane politike i dr. U nastavku će se povrede tablično prikazati, u ukupnom broju i postotku.

Tablica 3: Broj povreda prema područjima prava i politikama EU od 2013. do 2025. godine

Rbr.	Područje prava/politike EU	Broj povreda	Postotak povreda (%)
1.	Energetika	30	11,03
2.	Financijska stabilnost, financijske usluge i unija tržišta kapitala	30	11,03
3.	Gospodarski i financijski poslovi	4	1,47
4.	Klimatska politika	5	1,83
5.	Komunikacijske mreže, sadržaji i tehnologije	12	4,41
6.	Migracije i unutarnji poslovi	19	6,98
7.	Mobilnost i promet	44	16,18
8.	Okoliš	51	18,75
9.	Oporezivanje i carinska unija	10	3,68
10.	Pomorstvo i ribarstvo	3	1,10
11.	Pravosuđe i zaštita potrošača	23	8,45
12.	Tržišno natjecanje	2	0,73
13.	Unutarnje tržište, industrija, poduzetništvo te mali i srednji poduzetnici	16	5,88
14.	Zapošljavanje, socijalna pitanja i uključivanje	10	3,68
15.	Zdravlje i sigurnost hrane	13	4,78
	Ukupan broj povreda³⁸⁰	272	-

³⁸⁰ Ukupan broj povreda se temelji na broju izdanih službenih opomena Vladi RH od 1. srpnja 2013. godine do 31. prosinca 2025. godine.

4. ZAKLJUČAK

Uvodno su postavljene dvije hipoteze i četiri istraživačka pitanja, na koja je moguće odgovoriti temeljem provedene analize. U odnosu na prvo istraživačko pitanje koje se odnosi na ukupan broj povreda prava EU, u promatranom razdoblju evidentirano je ukupno 272 povrede. Analizirajući broj službenih opomena, u prvih pet godina članstva RH u EU utvrđeno je 118 povreda, dok je u drugom petogodišnjem razdoblju, prema podacima sadržanima u paketima povreda koje objavljuje Komisija, zabilježeno 125 povreda. Navedeni podaci ukazuju na blagi porast broja povreda od 5,9 % u odnosu na prvo petogodišnje razdoblje članstva. Treće promatrano razdoblje (od 1. siječnja 2023. do kraja 2025.) pokazuje pozitivan trend smanjenja broja službenih opomena na 14,5 godišnje u odnosu na 21,45 godišnje u prvom odnosno 25 predmeta po godini u drugom petogodišnjem razdoblju. U pogledu obrazloženih mišljenja, Komisija je izdala Republici Hrvatskoj 34 obrazložena mišljenja u prvih pet godina članstva, dok je u drugom petogodišnjem razdoblju taj broj iznosio 39, što predstavlja povećanje od 14,71 %. Međutim prosjek od 5,5 obrazloženih mišljenja godišnje u trećem razdoblju također pokazuje pozitivan trend u odnosu na 6,18 godišnje u prvom odnosno 7,8 u drugom petogodišnjem razdoblju. U odnosu na drugo istraživačko pitanje, koje se odnosi na najzastupljenije vrste povreda, provedena analiza pokazuje da se najveći udio povreda odnosi na nečinjenje, odnosno neprijavljivanje mjera za prenošenje direktiva (48,81 %), kao i na nepravilno prenošenje direktiva (15,07 %). Riječ je ponajprije o propustima u pravodobnoj implementaciji direktiva u nacionalni pravni poredak, što predstavlja jednu od najčešćih kategorija povreda i u drugim državama članicama. Na temelju navedenih podataka može se zaključiti da se u većini slučajeva ne radi o namjernom i svjesnom postupanju protivnom pravu EU, već prije o administrativnim propustima koji se očituju u nepravodobnom obavješćivanju ili zakašnjoj i/ili nepravilnoj implementaciji direktiva. U kontekstu trećeg istraživačkog pitanja, koje se odnosi na područja prava i politika EU u kojima su povrede najzastupljenije, analiza pokazuje da su najčešće povrede evidentirane u području zaštite okoliša (18,75 %), zatim u području mobilnosti i prometa (16,75 %), energetike (11,03 %) te financijske stabilnosti, financijskih usluga i unije tržišta kapitala (11,03 %). Sve ostale utvrđene povrede čine udio manji od 10 %. Ukupno su u Registru povrede razvrstane u 39 područja prava i politika EU, od kojih RH ima evidentirane povrede u 15 područja. Primjerice, nisu

zabilježene povrede u područjima obrambene industrije, obrazovanja, mladih, sporta i kulture, poljoprivrede i ruralnog razvoja, proračuna te regionalne i urbane politike, kao ni u pojedinim drugim područjima. Ovi podaci ukazuju na koncentraciju povreda u nekoliko ključnih politika, dok se u velikom dijelu sektora u promatranom razdoblju ne bilježe nepravilnosti u provedbi prava EU. U okviru četvrtog istraživačkog pitanja, koje se odnosi na broj predmeta upućenih Sudu EU, u promatranom razdoblju uočava se značajna promjena u dinamici upućivanja predmeta. Od ukupno 13 predmeta upućenih Sudu, njih 10 upućeno je u prvih pet godina članstva, dok je u drugom petogodišnjem razdoblju upućeno svega 3 predmeta, što predstavlja smanjenje od 70 %. Ovaj trend, promatran u kontekstu istodobnog blagog porasta ukupnog broja povreda i obrazloženih mišljenja, upućuje na zaključak da je u drugom razdoblju došlo do smanjenja broja predmeta koji su došli do sudske faze. Drugim riječima, veći broj postupaka vjerojatno je okončan u ranijim fazama postupka, bez potrebe za pokretanjem postupka pred Sudom. Takva dinamika sugerira učinkovitije reakcije Vlade RH te na pravovremenu implementaciju mjera usklađivanja s pravom EU u predsudskoj fazi. (Carević, 2021:303) Analiza prikupljenih podataka potvrđuje prvu hipotezu prema kojoj je u drugom petogodišnjem razdoblju uočljivo unapređenje primjene prava EU. Naime, unatoč blagom porastu ukupnog broja evidentiranih povreda, broj upućenih predmeta Sudu EU je manji, što upućuje na učinkovitije rješavanje povreda na razini službenih opomena i obrazloženih mišljenja. Istodobno, podaci potvrđuju i drugu hipotezu prema kojoj su prvih pet godina članstva predstavljale razdoblje prilagodbe RH na pravni okvir EU-a. To se očituje u relativno manjem broju povreda, ali proporcionalno većem udjelu predmeta upućenih Sudu. Zaključno, u prvih pet godina članstva Komisija je primjenjivala blaži nadzor nad primjenom prava EU, čime je RH omogućeno vrijeme za prilagodbu novom pravnom sustavu. U drugom petogodišnjem razdoblju nadzor je postao sustavniji i stroži, što se ogleda u većem broju evidentiranih povreda te češćoj primjeni službenih opomena (povećanje od 5,9 %) i obrazloženih mišljenja (povećanje od 14,7 %), uz istovremeno smanjenje udjela predmeta upućenih Sudu za 70 %. Takva dinamika potvrđuje unapređenje primjene prava Unije te ukazuje na učinkovitije i pravovremenije postupanje nadležnih tijela u otklanjanju povreda.

LITERATURA

Knjige i članci

1. Benčić, A. M. (2025). Postupak protiv države članice zbog povrede prava Europske unije s posebnim osvrtom na postupke protiv Republike Hrvatske u prvih deset godina primjene prava Europske unije (Završni rad, Poslijediplomski specijalistički studij Poslovno pravo i poslovne transakcije, Pravni fakultet Osijek).
2. Carević, M. (2021). Caught on the Radar of the European Commission: Croatian Experiences with the Infringement Procedure. *Croatian Yearbook of European Law and Policy*, 17(2021), 279–305
3. Chalmers, D., Davies, G., & Monti, G. (2019). *European Union law: Text and materials* (4th ed.). Cambridge University Press.
4. Claes, M. L. H. K. (2006). *The national courts' mandate in the European constitution*. Hart Publishing.
5. Craig, P., & De Búrca, G. (2015). *EU law: Text, cases, and materials*. Oxford University Press.
6. Čapeta, T., & Rodin, S. (2018). *Osnove prava Europske unije*. Narodne novine.
7. Čapeta, T. (2002). *Sudovi EU: Nacionalni sudovi kao europski sudovi*. IMO.
8. Duić, D., & Petrašević, T. (2019). Pet godina primjene prava Europske unije: Analiza postupaka zbog povrede prava EU pokrenutih protiv Republike Hrvatske i prethodnih pitanja hrvatskih sudova. *Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske*, 10(1).
9. Gordon, R., & Moffatt, R. (2010). *EU law in judicial review* (2nd ed.). Hart Publishing.
10. Josipović, T. (2005). *Načela europskog prava u presudama Suda Europske zajednice*. Narodne novine.
11. Lenaerts, K., Maselis, I., Gutman, K., & Nowak, J. T. (2014). *EU procedural law*. Oxford University Press.
12. Materljan, I. (2019). Hrvatski predmeti na sudovima Europske unije. *Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske*, 10(1), 211–271. <https://doi.org/10.32984/gapzh.10.1.10>
13. Petrašević, T. (2014). *Prethodni postupak pred Sudom EU*. Pravni fakultet Osijek.
14. Petrašević, T. (2016). *Postupci pred Sudom EU. U Procesno-pravni aspekti prava EU* Pravni fakultet Osijek, 21–65.

15. Petrašević, T., & Dadić, M. (2013). Infringement procedures before the Court of Justice of the EU. *Pravni vjesnik*, 29, 77–98.
16. Prete, L. (2023). The systemic criterion in the use of infringement proceedings. *German Law Journal*, 24(6), 1011–1022. <https://doi.org/10.1017/glj.2023.62>
17. Rodin, S., & Čapeta, T. (Ur.). (2008). Učinci direktiva Europske unije u nacionalnom pravu. Znanje.

EU dokumenti (abecednim redom)

1. European Commission. (2005). Communication from the Commission on the application of Articles 226 and 228 of the EC Treaty in cases of failure by a Member State to comply with a judgment of the Court of Justice (SEC(2005) 1658 final).
2. European Commission. (2010). Communication from the Commission on the application of Article 260 TFEU (SEC(2010) 923/3 final).
3. European Commission. (2016). Communication from the Commission — EU law: Better results through better application (C(2016) 8600 final). *Official Journal of the European Union*, C 18, 10–20.
4. European Commission. (2022, October 14). Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: Enforcing EU law for a Europe that delivers (COM(2022) 518 final)
5. Poslovnik Suda, SL L 265, 29.9.2012., str. 1.–42., SL L 173, 26.6.2013., str. 65., SL L, 2024/2094, 12.8.2024
6. Statut Suda Europske unije, Prilog Protokolu br. 3 uz Ugovor o funkcioniranju Europske unije, SL C 83, 30.3.2010., str. 210–221

Sudska praksa Suda EU (kronološkim redoslijedom)

1. Predmet C-188/89, *Foster v. British Gas plc.*, ECLI:EU:C:1990:379
2. Spojeni predmeti C-6/90 i C-9/90, *Francovich and Bonifaci v Italy*, ECLI:EU:C:1991:428
3. Predmet C-91/92, *Paola Faccini Dori v Recreb Srl.*, ECLI:EU:C:1994:292
4. Predmet C-387/97, *Komisija protiv Grčke*, ECLI:EU:C:2000:356

5. Predmet T-191/99, David Petrie, Victoria Jane Primhak, David Verzoni and Others v Commission of the European Communities, ECLI:EU:T:2001:284.
6. Predmet C-304/02, Komisija protiv Francuske, ECLI:EU:C:2005:444
7. Predmet C-457/18, Slovenija protiv Republike Hrvatske, ECLI:EU:C:2020:65
8. Predmet C-381/17, Europska komisija protiv Republike Hrvatske, rješenje o brisanju iz upisnika od 28.03.2018., ECLI:EU:C:2018:260
9. Predmet C-415/17, Europska komisija protiv Republike Hrvatske, rješenje o brisanju od 26.04.2018., ECLI:EU:C:2018:319
10. Predmet C-250/18, Europska komisija protiv Republike Hrvatske, ECLI:EU:C:2019:343
11. Predmet C-391/18, Europska komisija protiv Republike Hrvatske (u tijeku)
12. Predmet C-315/23, Europska komisija protiv Republike Hrvatske, ECLI:EU:C:2025:154